

LUIS AROSTEGI, OLERKARI

Olerkaria ez da adimenezko auskada bakarrik; bai, orrez gain ba-dau eder-atzegiñaren gozotasun ezta be. Noiztik noiz baita goi-maillara eldu dan edo eldu ez dan ezpaia be. Adimenezko ikuste biziari orduan, otoitz bikaiñean lez edo, birloratze ta zorraldia deitzen dautsoe. Ortaz, bada, olerkariak eta mistikuak mailla bardiñean? Ezagutzen dira olakoak, eta olan diño sikologu batzuk, olerkari, margolari naiz musikariak, arteaz lilluraturik bizi diranak, eta iltean be Jainkoaz barik, arteaz aurkitzen dirala uste dabenak, ba-dirala antze-munduan.

Extasis bat ei da. Leun edo zakar dana, oizko bizi-eratik gorago garoazana, goragoko izate batera jasoten oi dauana. Edertasunak dagi ori, ta olerkia ederraren zantzu bizia dozu, ez jako moztu bear bere goi-indar berezi-berezia, gar bero ta goraldi aintzatsua. Olerki, poesi bat idatzi, irakurri naiz entzutean, arimea indarka, gora naiez dagoala begitanduten jaku; neurtitz bat, estrofa bat naiz bertso giar bat aztertzen edo-ta ausnartzen gagozanean, zerbait jazoten jaku itzez adierazo ezin daikeguna.

Beste gauza batzuetan be ikus gengike au. Mendira joanik, adibidez, or pagadi itsua igarotean, gorosti erdi-igar bat begien aurrean: orri barik, adar geienak ustel, ezpalez beterik sustraiak agirian. Illik ez ete? Baiña ez, ez dago ilda: ezker-aldera or kimu joria gorantz naian. Oraindik bizi da gorostia. Bir-loratua geratzen jat laguna. Zer jazo jako? Gaiñez egin dautsu arimeak. Ezin dau itzik atera. Aren zor-aldia, luzaroko zor-aldia... Ezin dot aurrera eroan...

Gizasemea.—Mungia ta Plentzi bitartean dagon Gati-ka erritxoan jaio zan Luis Arostegi Ganboa, karmeldarra, 1939'ko urtarrillaren 21'an. Ikas-zaletasunak joa gazte-gaztetatik, eta eleiz-deia somatuz barruan, Larrean lenengo ta gero Nafarruako Billafrankan osotu zituan bere leen-ikasketak. Gero, Larrean egin eban bere karmeldar profesa 1956 an. Jarraian, giza-ikas uete bat Markiña'n egiñik, Filosofi ta onden inguruko asi-masiak Gasteiz'en burutu zituan, iru urtez.

Buruz argia ta zentzunez errotsu etorrelako, nagusiak Erroma'ra bialdu eben 1960'an. Emen ikasten dau Teologia bost urtetan, 1964'an meza barria abestu ta ondoren Teologian Lizenziatu titulua jadetxirik. 1965'an, Larrea'n egotaldi laburra egin ondoren, Panama'ra doa, emen Erlejiñoen Edestia ta Teologia erakutsirik Ikasgu Katolikuan, opor-aldietan batez be, Ipar-amerikan, ingelera ikasten, egotaldi politik egiñaz.

Kultura sakonagoa jadetsi gurarik, 1971'an Milan'era doa Filosofia ikasten, eta Jesus'en Biotzaren Unibertsitatean artu eban Irakasle (Doktor) tituluian Filosofian. Orrez gainera izkuntzak ere ikasi zituan, lenengo (esan dogu) inglesa Ipar-Amerikan, eta gero Austrian aleman eta Montekarlon frantsesa. 1973'tik aurrera Iruña'n daukagu karmeldar gazteai Filosofia ta Teologia irakasten, aldi berean ango Teologi-Ikasgu nagusian erlejiño Filosofia be emonik.

Azken urteotan emen Zornotza'ko "Karmelo" Ikastetxean, beti gogotsu, irakatsi izan dautse bertoko gazteai, euskereari dagokion lekua eskiñiaz. 1975-1961 bitartean bertoko nagusitza egin eban, eta sei urtetan, 1981-1988 Probintzi Kontseilluko lankide. Azkenengo karmeldar Batzar nagusian euskal Probintziko nagusi aukeratua izan zan.

Idazle ugaria, euskeraz eta erderaz. Ainbat lan daukaz euskeraz "Karmel"-en eta "Oleri"-n. Erderaz, Madrid'eko "Revista de Espiritualidad" deritxonean idazten dau geien batean.

Olerkari.—Ikasi ta irakatsi ezta, egi-egiaz, modurik egokiena olerkigintzan ekiteko. Orretan ari danak nai ta naiez bere izatearen barrenengo zokoan gorde ta bakar-giroaren leuna izan bear dau. Kanpotiko ixil-laguntza barik nekez arrotuko dau sustrizko neurtitz-lan bat, benetako poesi-kopla danik. Txori illaren egaz nimiñoa bai, ez ostera poesirik.

Arostegi ezta egazkada txikiz naikotzekoa. Garaiagoak opa ditu, eta orretan alegindu oi jaku. An eta emen ikasketa gogor artean bizi arren, Markiña'n esaterako, ikasle zala, izenez eta idatziz maite eban Virgilio ta aren olerkiak ikasi ta aztertzen ebazan. Geroztik, barriz, zintzo saiatu izan da, al izanik beintzat, euskal olerkigintzan. Panama'tik zala, Ipar-Amerika, Kolonbia ta Guatemala tik ebillela polito ekin eutson bere barne-deiko lanari. Naizta gerosgo argitara emon, orduko sorpenak ditu "Poema amaitu bakoak" deitutako olerki liburuxkan datozenak. Pitxi eder bezela, aldean erabilli zituan eurok.

Urteak igarota gero, Milan'en aurkitzen zala, bidaiez bota eustan olerki mordo bat nik argitaratu negiozan. Erderaz egozan, eta nik sartu nai ez erdel argitalpennan. Au idat i neutson: nai ba'eban neuk itzuliko nebazala euskerara, ta argitaratu. Euskeraz jarri neutsozan, bada, eta "Poemas Inacabados-Poema amaitu bakoak"

liburua argitaldu. 39 olerki daukaz. Kolonbia'n, ango zelaia dakaz gogora; Guatemalan Solala, Mexiko'n Guadalupe, Dallas'en ango zingira 1965'an, Dilley Texas'en...

Bultzian dabil eta au ikusten dau tren-barru ariñetik:

Begiak eta eskuak, jasorik,
agurka ezkututzen diranean,
tximistargi-abeak gelditzen dira
izpar-izuak eroan eta itxiaz,
eta bide bakarra erakutsiaz.

Txirrinka ta bideak
geratzen dira piper.

Ez dirudi zuzen min-aztea,
eroan eziña baita begi-agurra.
Baiña agur eñi bear maitatzeko,
begirada ixillez jarraitu bear
tximistargi-abeen igarotea.

Bedar jaikien arteko bidioiak
itzuli bageko joana iragarten.
Tximistargi-abeak bakar-bakarrik
joan eta etorriekin
eta bularrak egapetzen dauanakin
begietatik biotzeraiñoko
itxaro-errenkada dabe marratzen.

Onakoxea dozu geienbat Luis Arostegi-ren olerkia.
Jario zabal sakonekoa, bai ordukoak eta bai arrezkero
asti-uneetan ondu ditunak be: J. Zaitegi k esan bi eba-
nez, egiazko poesia.

Liburutxu orren itzaurrean, au autortu euskun: "Bein
baiño geiagotan amaitu nai izan ditut olerki oneik.
Bizitz-une dira, oso-oso geureak nai geunkezanak; izate-
-ondoan, baiña, kimu edo erdi adierazo bakarrik egiten
jakuzanak. Eurretan onena amaitu bako ori dala deritxat
orain; iges doan ori, samatik oratu ezkeru, ilgo litzate-
kena. Zeru bat bat eta lur barri batez oiudaragiskuna.
Eta, beti be, olerkiak eztira bizitza, bizitz osoa, ezta

beraren ardurazkoena be. Doguzan gauzetatik beñena,
ain zuzen, noberak be ozta-oztan daki".

Garai onetan asko idatzi dauksu, "Karmel" -en eta
"Olerti"n bereziki. Azkenengo "Olerti" -n oneik emon
euskuzan: "Aldiaren nekea", "Askatasun unea", "Urta-
rilla", jatorrak; eta itzuliak, Thomas Merton'en "Co-
bre'ko Andra Maruari abestia", "Naigabeak", "Arro-
tza", "Abestia: Billa ba'zabiltz... Geldiro geldiro...". Eri-
txi emoteak be eder jakoz, Lauaxeta, Sabin Muniategi
ta besteak aztertuz. "Karmel"-en datoz Hoelderlina
alemanari egiñiko beste itzulpen batzuk; aspaldi dabil
gaiñera onen olerki osoak euskeraz ipiñi nairik.

Txasta egizu, sagar gozo iduri, beste au be, "Aska-
tasun unea":

Kanta, euri, leun ganean,
kanta zuk, aize,
eta pagoai irribarre eragin,
ardiak ira artean mantzo,
jan edo begitu dagiela.
Kanta askatasun une au
une bat baiño ez da ta...
Kaltebako lagun onak,
adiskidetsu zagoze inguruan.
Ez daustazue berbarik egiten,
zuzmur ta doiñua bakarrik
ixiltasun narean.

Onakoxea da, aundi ta sakon, Arostegi-ren euskal
olerkia. Rebestekoen lanak euskerara biurtze berebizi-
ko eztena jaku nobere sorpenak be gurentasunez jazteko.

Urtarrilla deritxonaren azken estrofa: "Urteak egin-
go dau gero —bere bestiko bira—, eta guk negu bio-
tzean barriro asmauko dogu —urte-birak lortzen ez
dauan— itxaropen izenbakoa". Izan bedi orrelaxe.

AITA ONAINDIA

ZER

ALDIZKARIA

- **ILLEROKOA** [MENSUAL]
- **BIZKAIERAZ IDATZIA** [EN BIZKAINO]
- **ERRI-JAKINTZAREN GAIK** [MATERIAS POPULARES]
- **IRAKURGAI ERREZ-ERREZAK** [LECTURA FACIL]
- **ARAZO SAKONAK AZTERTUTA** [ANALISIS DE TEMAS]

ARPIDETU ZAITE!

ZER
EUSKERAZALEAK

de Larreátegui, 14 - 2.0 - BILBAO-1